

„AMINTIRI

După prăbușirea monarhiei austro-ungară, în luna noiembrie 1918 venind acasă de pe front din Italia, la Petroșeni, județul Hunedoara, am fost cooptat imediat membru activ în Comitetul muncitorilor minieri social democrați revoluționari din Valea Jiului, primind de la tovarășul Szedlacsek, președintele Comitetului minierilor revoluționari, carnetul de membru și o bandă albă („brățară”) pe care era scris „Sfatul muncitorilor minieri” pe care o purtam la braț.

Totodată am fost cooptat membru și în comitetul țăranilor băștinași din Valea Jiului.

La marea adunare națională din 1 dec. 1918 la Alba-Iulia am fost delegat împreună cu tov. Iosif Ciser, conducătorul minerilor revoluționari și mai mulți muncitori și țărani, să reprezentăm la Marea Adunare Națională, minierii din Valea Jiului.

Totodată eu am fost însărcinat să reprezint pe țăranii băștinași români precum și Reuniunea femeilor române din Petroșeni, a cărei președintă era Ioana Stanca (mama mea) care fiind suferindă nu a putut merge la Alba Iulia.

În legătură cu Marea Adunare Națională din 1 dec. 1918 de la Alba Iulia, amintesc marea însuflețire ce a cuprins pe toți românii din Transilvania și bucuria împlinirii visului de veacuri a libertății naționale.

Am plecat din Petroșeni cu delegația minierilor și țăranilor plini de încredere în fericirea, mulțumirea întregii națiuni. Călătoria la Alba Iulia a fost triumfală, plină de nădejdi pentru fericirea, libertatea, independența poporului român. La marea adunare în Alba Iulia din 1 decembrie 1918 era o însuflețire de nedescris. Oamenii exaltați de bucurie, se îmbrățișau, se sărutau. În drumul de la gara Alba Iulia la Cetate ne-a impresionat grozav „Moțul” în straie albe cu pușca în spate. În poarta tribunalului santinelă în locul jandarmului de ieri.

În sala de ședință arhiplină, de asemenea domnea o însuflețire de nedescris. Toți cei prezenți ascultau cu sfințenie vorbirile conducătorilor ca să nu le scape niciun cuvânt din ceea ce auzeau.

Aceeași însuflețire domnea și în imensa mulțime din afară, pe platoul din Cetate deși timpul nu era deloc favorabil, fiind lapoviță.

La întoarcere în trenul supraîncărcat, aceeași însuflețire. Numai controlorul de bilete stătea în ușa vagonului deprimat. Acum începe o eră nouă, viața liberă a Națiunii Române. În gara Simeria schimbăm trenul spre Valea Jiului. Trenul spre Arad, arhiplin pleacă cu oameni plini de veselie, numai controlorul de bilete stă încruntat în ușa vagonului. Cu el ni se ducea și o parte din viața noastră trăită în băncile școlilor lor și între ei.

Stau în brazda nouă și privesc razele de argint ale soarelui care acum se înalță pe cerul curat. Patru ani au durat durerile facerii până s-a născut această zi, Ziua Păcii și a Libertății. Patru ani cerul a fost întunecat, stelele sclipitoare sau ascuns de jalea amară ce a cuprins pământul. Numai țărănitul armelor ucigătoare, bubuitul tunurilor, vuietele, plînsul, se mai auzeau în noaptea întunecată. Ura fanatică și fraticidă a descărcat forțe nemaipomenite. Rîuri sau format din sângele vărsat. Trupuri mutilate, coloane de copii desculți, flămînzi și șiruri nesfârșite de cruci negre, arată drumul croit de demonul sufletelor înăbunite.

Dece nu poate și iubirea de oameni să dezlănțuiască forțe atât de mari, care să edifice și să împace răutatea și care din dușman să facă frate.

Dragi camarazi cu care am fost împreună afară între sîrmele ghimpate, în Valea Dobsi și la poalele Montellonului udat de apele Piavei, eu plec cu frații mei. Mă cheamă graiul sîngelui, legătura strămoșească din mormintele străbune, brațe albe, mă cheamă către ele. Voi veți rămîne pe pusta voastră tristă, eu rămân aici cu frații mei, la poalele munților albiți de vreme.

... Sîrmele ghimpate înfipte în trupul popoarelor se vor topi cu vremea în căldura inimilor iertătoare. Din ură se va naște dragoste, iar din dușman frate ...

23 august 1978

dr. Dominic Stanca
Cluj-Napoca”.

Bibliografie

Dr. Victor Șuiaga, *Hunedoreni la marea Unire. 1 Decembrie 1918*, Deva, 1978, manuscris, p. 123-124.

Ioachim Lazăr, Nicolae Marcel Morar, *Hunedoreni și Marea Unire*, Deva, 2009, p. 701.

Notă: Dominic Stanca avea vârsta de 86 de ani la data redactării amintirilor.